

METODA PROJEKTU¹

Jest to przedsięwzięcie edukacyjne o zaplanowanym charakterze i konkretnie określonym celu. Polega na tym, że uczniowie realizują zadania w oparciu o przemyślane wcześniej założenia. Najważniejszym elementem projektu jest samodzielna praca uczniów rozwijająca ich zdolności, zainteresowania poznawcze, a także umiejętności planowania i realizowania działań. Duże znaczenie ma też umiejętność pracy zespołowej, wdrażanie do odpowiedzialności za działania grupy i wkład swojej pracy. Jest to metoda twórczego rozwiązywania problemów, dlatego rozwija myślenie, kreatywność i wyobraźnię uczniów. Nauczyciel pełni rolę doradcy, udziela pomocy, wskazówek i wyjaśnień (w zależności od możliwości rozwojowych dzieci).

Projekt wymaga szerokiego spojrzenia, wyjścia poza szkolne nauczanie, dostrzeganie rzeczy i zjawisk we wzajemnych związkach. Wymaga wysiłku intelektualnego, aktywności przy zdobywaniu wiedzy o świecie z rozmaitych źródeł informacji. W projekcie wiedza ucznia, jego umiejętności i postawy ściśle są ze sobą sprzężone, pozwalają zdobywać nowe doświadczenia edukacyjne w sferze społecznej, kulturowej, komunikacyjnej – jest to jedna z wartościowszych metod zdobywania i porządkowania wiedzy dziecka o świecie.

W programie *Edukacja dla przyszłości. Uczmy się uczyć poznając siebie i świat* zaplanowano do realizacji sześć projektów badawczych. Wszystkie są tematycznie związane z bliskim otoczeniem życia dziecka i dotyczą zagadnień regionalnych i społecznych. Oparte są o zasadę współpracy rówieśników z klasy, ale też obejmują relacje międzygeneracyjne, co sprzyja międzypokoleniowej konsolidacji. Zatem proponowane projekty wynikają zarówno z celów wychowawczych, jak i dydaktycznych realizowanych w edukacji wczesnoszkolnej. Dobrze integrują wielopłaszczyznowe zadania edukacyjne, wdrażają do samodzielnego uczenia się, rozwijają myślenie krytyczne i predyspozycje intelektualne, a także wyzwalały postawy przedsiębiorcze. Ponadto wdrażają do wyrażania swoich opinii, ale i słuchania argumentów innych uczniów, uczą kompromisu, dokonywania oceny i samooceny.

Nauczanie metodą projektu wymaga opracowania przez nauczyciela klarownej instrukcji zawierającej jasne i konkretne wskazówki dla uczniów, wyjaśniające na czym polega praca tą metodą aktywizującą.

---

¹ Uwaga metodyczna do wszystkich proponowanych projektów: To nauczyciel decyduje, biorąc pod uwagę wiek dziecka i jego możliwości rozwojowe, w jakim zakresie projekt będzie realizowany i w której klasie. Formułowane dla grup pytania są treściowo obszerne, dlatego z propozycji można wybrać tylko np. 1 lub 2 pytania. Podejście nauczyciela elastyczne i rozsądne da dzieciom poczucie satysfakcji i sprawstwa w działaniu metodą projektu edukacyjnego.

Przygotowanie przez nauczyciela instrukcji do projektu edukacyjnego²

Nauczyciel pracując metodą projektu badawczego powinien uwzględnić następujące elementy:

- Temat projektu (jego cel),
- Zadania, jakie trzeba zrealizować i czas realizacji,
- Źródła informacji (z jakich materiałów skorzystać, osoby, instytucje),
- Terminy konsultacji uczniów z nauczycielem,
- Termin prezentacji, czas na prezentację, sposoby prezentacji (rodzaj prezentacji – rezultat),
- Kryteria oceny projektu,
- Członkowie 5–6-osobowych grup, jasno określić kto za co odpowiada (każdy powinien być za coś odpowiedzialny; na początku można dopuszczać dobór dzieci do grup według ich uznania, bo wtedy mają do siebie zaufanie – zazwyczaj te wybory dokonują się pomiędzy najbliższymi przyjaciółmi/kolegami). W każdej grupie należy wybrać lidera grupy.

Przebieg zajęć

- 1) Zainicjowanie tematu projektu:
  - Temat może proponować nauczyciel,
  - Nauczyciel może dać uczniom kilka tematów do wyboru,
  - Nauczyciel może określić obszar tematyczny, a tematy mogą proponować uczniowie.
- 2) Wybór tematu (lub sformułowanie, gdy proponuje go nauczyciel).
- 3) Omówienie celu projektu (mogą w ten etap być włączeni uczniowie) – warto uświadamiać dzieciom, co nam da realizacja projektu.
- 4) Odniesienie do instrukcji projektu, ustalenie:
  - Zadań do realizacji przez poszczególne grupy (5–6-osobowe),
  - Dobór dzieci do grup, wybór lidera w każdej grupie,
  - Określenie konkretnego czasu na realizację zadań projektowych,
  - Ustalenie kontaktu z nauczycielem – konsultacje w trakcie realizacji projektu,
  - Z jakich informacji korzystać, z jakich źródeł (np. osoby, instytucje, książki, Internet),
  - Terminu prezentacji projektów przez grupy i czasu przeznaczonego na prezentację,
  - Sposobu prezentacji rezultatów projektu (np. notatki na plakacie, zdjęcia, nagrania głosowe, ilustracje lub mapa myśli, krótka prezentacja multimedialna, opracowanie materiałów i zebranie ich w segregatorze itp.),
  - Wypracowanie z uczniami kryteriów oceny projektu (np. systematyczność pracy, zaangażowanie wszystkich osób, podział zadań w grupie, wykorzystanie różnych źródeł informacji, sposób prezentacji, w tym język, jasność wypowiedzi, porządkowanie treści, udział całej grupy itp.)

UWAGA:

- W ogólnej instrukcji nauczyciel może nanosić zmiany, może dokonywać korekt (np. co do harmonogramu projektu).
- Przyjęcie harmonogramu projektu jest zawarciem kontraktu, który obowiązuje nauczyciela i uczniów.

² Ta instrukcja jest uniwersalna, dlatego przydatna może być do każdego tematu opracowanego metodą projektu edukacyjnego. Instrukcję przygotowano na podstawie: B. Kubiczek, *Metody aktywizujące*, Wydawnictwo NOWIK, Opole 2009, s. 88-89; I. Dzierzgowska, *Jak pracować metodami aktywnymi*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2004, s. 35-36.

Temat:

Czy nasza miejscowość jest przyjazna seniorom?

Cele ogólne:

- poznawanie społecznego środowiska lokalnego (organizacji działających na rzecz osób starszych; oferty kierowanej do seniorów)
- rozwijanie umiejętności zbierania informacji, wykorzystywania różnych źródeł informacji
- kształtowanie umiejętności współpracy w grupie i relacji międzypokoleniowych
- wdrażanie do samodzielnego uczenia się, rozwijania pozytywnej motywacji do nauki i projektowania zmian na lepsze
- rozwijanie wrażliwości na problemy i potrzeby osób starszych
- rozwijanie szacunku dla osób starszych
- zaangażowanie w życie społeczne środowiska lokalnego

Cele operacyjne:

Uczeń:

- zbiera informacje dotyczące zaspokajania potrzeb osób starszych w środowisku lokalnym wykorzystując różne źródła: Internet, afisze, plakaty, tablice ogłoszeń, telewizję, wywiady, rozmowy, obserwację
- opisuje sposoby funkcjonowania organizacji działających na rzecz osób starszych, sposoby spędzania czasu przez osoby starsze, ofertę rekreacyjną i edukacyjną dostępną dla osób starszych w miejscowości oraz ofertę ochrony zdrowia skierowaną do seniorów
- przeprowadza wywiady, rozmowy, współpracuje z osobami ze swojego środowiska podczas zbierania materiałów do projektu oraz współdziała z członkami swojej grupy
- gromadzi informacje o odczuciach i ocenach rzeczywistości przez seniorów
- rozwija wrażliwość na problemy seniorów i postawę szacunku do osób starszych

Metoda nauczania:

Projekt edukacyjny badawczy (zespołowy).

Forma organizacji zajęć:

Grupowa praca zróżnicowana.

Realizacja projektu:

ETAP 1

1. Ustalenie, że osoby starsze to takie, które ukończyły 60 lat.
2. Ogólna orientacja, czego dotyczył będzie projekt: zebranie informacji dotyczących zapewnienia osobom starszym bezpieczeństwa w mieście, zapewnienia opieki zdrowotnej, aktywności fizycznej, rozwoju intelektualnego, poszerzania zainteresowań, umożliwienia rekreacji i rozrywki.
Uczniowie w ramach tej problematyki mogą odpowiadać na pytania np.: Czy w naszym mieście starsze osoby mogą bezpiecznie przejść przez ulicę? Czy mogą wygodnie poruszać się komunikacją miejską (jakość autobusów)? Czy korzystanie z komunikacji miejskiej przez osoby starsze jest objęte zniżkami na bilety lub zwolnieniami z opłat? Czy jest w naszej miejscowości specjalna oferta zdrowotna skierowana do osób starszych i jeśli jest – to ile osób z niej korzysta? Jakie są możliwości spędzania wolnego czasu przez osoby starsze w naszej miejscowości? Jakie są możliwości uprawiania sportu/gimnastyki przez osoby starsze? Czy w naszej miejscowości osoby starsze mogą poszerzać swoją wiedzę i rozwijać zainteresowania? Czy w naszej miejscowości organizowane są formy spędzania czasu umożliwiające im wspólne spędzanie czasu z wnukami?
3. Omówienie źródeł pozyskiwania informacji:
Uczniowie starają się korzystać z różnych źródeł informacji, mogą analizować programy telewizji lokalnej, notatki prasowe, afisze, plakaty, ogłoszenia, korzystają z Internetu, przeprowadzają wywiady, rozmowy z osobami ze swojego środowiska oraz obserwują rzeczywistość, która ich otacza.

Przydział zadań dla grup:

Przeprowadzenie obserwacji w swoim otoczeniu i sprawdzenie: jakości autobusów (liczby miejsc siedzących, wysokości poręczy i dostępności uchwytów, klimatyzacji, liczby kasowników biletowych). Można też zmierzyć czas palenia się świateł zielonych na przejściach dla pieszych – czy jest on wystarczający do przejścia przez jezdnię dla osoby starszej (obserwacja). Przeprowadzenie wywiadu ze swoim dziadkiem i babcią. Proponowane pytania:

Jak spędzają czas wolny, gdzie? Co lubią robić? Czy mają znajomych, gdzie ich poznali? Czy często się z nimi spotykają – gdzie? Czy wygodnie jest im poruszać się po naszej miejscowości? Jak czują się w naszej miejscowości, czy chcieliby coś zmienić, by żyło się tu lepiej, ciekawiej?

Grupa 1

Dzieci analizują rozkład jazdy autobusów – sprawdzają, czy sieć autobusowa miejscowości obejmuje wszystkie jej rejony, a także jakie są ceny biletów, czy są ulgi dla osób starszych (wywiad z pracownikiem MPK, strona internetowa – analiza faktów).

Przeprowadzenie wywiadu z pracownikiem biblioteki publicznej/czytelni na temat oferty skierowanej do osób starszych. Przykładowe pytania: Ile osób starszych korzysta z biblioteki i czytelní? Jakie książki najczęściej pożyczają? Czy są na terenie biblioteki organizowane wieczorki poetyckie lub literackie dla osób starszych?

Grupa 2

Analiza oferty zajęć rekreacyjnych i imprez rodzinnych organizowanych na terenie miejscowości. Analiza afiszy, ulotek dostępnych w miejscach publicznych, ogłoszeń w prasie i telewizji lokalnej, tablic informacyjnych. Rozmowa z pracownikiem np. domu kultury dotycząca oferty skierowanej do osób starszych. Przykładowe pytania: Czy ludzie starsi korzystają z zajęć tu prowadzonych? Jeśli tak, to na jakie zajęcia uczęszczają? Czy na terenie domu kultury osoby starsze mogą prezentować swoją twórczość, dzielić się swoją wiedzą – np. jako goście, prowadzący jakieś spotkania itp.?

Grupa 3

Analiza oferty zdrowotnej. Analiza ulotek dostępnych w ośrodku zdrowia, na afiszach, plakatach, na tablicach ogłoszeń, w telewizji lokalnej, gazecie lokalnej. Zbieranie informacji na temat: programów zdrowotnych i profilaktycznych skierowanych do osób starszych, badań bezpłatnych, dostępności ulotek informacyjnych dotyczących dolegliwości zdrowotnych, warsztatów/wykładów o ochronie zdrowia dla osób w podeszłym wieku, pomocy medycznej dla osób chorych w domu. Wywiad z pielęgniarką w recepcji najbliższego ośrodka zdrowia:

Jakie dolegliwości mają najczęściej ludzie starsi? Czy dużo ich się zapisuje do lekarzy każdego dnia? Do jakich specjalistów chodzą? Czy długo muszą czekać w kolejkach? Czy są programy zdrowotne dla nich? Czy są ulotki o ochronie zdrowia dla starszych osób? Czy są jakieś badania bezpłatne, warsztaty, wykłady dla nich o zdrowiu? Czy i jaka jest pomoc dla osoby starszej obłożnie chorej leżącej w domu? Oprócz tego obserwacja: Czy jest winda w ośrodku zdrowia, czy jest podjazd dla niepełnosprawnych (np. osób starszych na wózkach inwalidzkich), czy jest wystarczająca liczba krzeseł w poczekalniach przed gabinetami lekarskimi.

Grupa 4

Analiza oferty organizacji pozarządowych, których celem jest pomoc, organizacja czasu wolnego osób starszych, np. Uniwersytet III Wieku, koło gospodyń wiejskich itp. – liczba tych organizacji.

- Może być wybór jednej z nich i przeprowadzenie wywiadu z jej pracownikiem. O pozostałych organizacjach uczniowie zbierają informacje np. z Internetu i z dostępnych materiałów, ustalają na czym polega ich działalność.
- Może być inne rozwiązanie np. każdy uczeń z grupy robi wywiad z pracownikiem innej organizacji.

Przykładowe pytania do wywiadów: Jak starsze osoby spędzają tu czas? Jakie są zajęcia/wykłady/kursy? Jak mogą rozwijać swoją sprawność fizyczną – zajęcia gimnastyczne, wycieczki, sekcje? Czy są jakieś imprezy, na których mogą się lepiej poznać – ogniska, wyjazdy, dancingi? Czy w instytucji organizuje się spotkania, na których osoby starsze mogą prezentować swoje umiejętności, wiedzę i doświadczenie?

ETAP 2

Analiza zebranego materiału według zagadnień:

- bezpieczeństwo osób starszych,
- ochrona zdrowia osób starszych i opieka nad nimi (ograniczenia wieku),
- rekreacja dla seniorów,
- rozwój osób starszych – fizyczny i umysłowy.

ETAP 3

Prezentacja zebranego materiału przez uczniów. Dzieci mogą prezentować zebrany materiał w formie myślowych kapeluszy E. de Bono:

- prezentują fakty – biały kapelusz,
- komentują zalety stanu aktualnego – żółty kapelusz,
- omawiają wady tego, jak jest – czarny kapelusz,
- mówią o własnych odczuciach odnośnie tego, jakie są fakty, mogą również opisywać odczucia osób starszych, o których dowiedziały się z wywiadów ze swoimi babkami i dziadkami – czerwony kapelusz,
- dzieci starają się zaproponować własne rozwiązania, które uczyniłyby ich miejscowość bardziej przyjazną dla osób w podeszłym wieku – zielony kapelusz.

ETAP 4

Ocena projektów według ustalonych wcześniej zasad.

ETAP 5

Podsumowanie: Czy chcielibyście uczyć się metodą projektu? Co w trakcie realizacji projektu sprawiło wam radość, a co było trudne? Można przeprowadzić kilkuminutową rozmowę metodą myślowych kapeluszy na temat: Metoda projektu jako sposób uczenia się. Dzieci opowiadają o swoich odczuciach, wadach i zaletach takiego uczenia się itp.

ETAP 6

Wystawa projektów w sali lekcyjnej.

Projekt badawczy może w efekcie posłużyć też do konkretnych działań wdrożeniowych np.:

- można napisać notatkę do lokalnej prasy o życiu seniorów w naszej miejscowości,
- można sformułować oficjalne pismo do władz samorządowych z konkretnymi propozycjami do polepszenia warunków życia osób starszych i dbania o seniorów w środowisku lokalnym.